

«Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының Жангелдин ауданы білім бөлімінің Тәуіш бастауыш мектебі»КММ

ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы

Құрастырған: Қойшина Толганай Жұмабекқызы

Тәуіш ауылы - 2025

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы әдістемелік құрал. Автор-құрастырушы: Қойшина Т.Ж. «Тәуіш бастауыш мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімі, 2025 – 30 б.

Пікір жазғандар:

Бастауыш сынып мұғалімі: Жусупбекова Алмагул Шоптибаевна

"Ұлт қазынасы" ұлттық ойындар жинағы атты әдістемелік құрал – қазақ халқының ұлттық ойындарын жаңғыртуға, балалардың ойлау қабілетін дамытуға және олардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыруға бағытталған құнды еңбек.

Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні жан-жақты қарастырылып, олардың балалардың ойлау қабілетін дамытуға қалай ықпал ететіні нақты мысалдармен көрсетілген. Сонымен қатар, ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері түсінікті әрі жүйелі түрде берілген. Ойын түрлері балалардың жас ерекшеліктеріне сай таңдалып, олардың логикалық, шығармашылық және зияткерлік дамуына оң әсерін тигізетіні анықталған.

Құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтері мен бастауыш сынып тәрбиешілеріне, ата-аналарға және балалармен жұмыс жасайтын мамандарға таптырмас көмекші бола алады. Қазақтың ұлттық ойындарын балабақша мен мектеп тәжірибесіне енгізу арқылы біз жас ұрпақты ұлттық құндылықтарға жақындатып қана қоймай, олардың жан-жақты дамуына да үлес қоса аламыз.

Бұл еңбектің ұлттық мәдениетті дәріптеуде, балалардың танымдық қабілеттерін арттыруда маңызы зор. Сондықтан да оны білім беру жүйесінде кеңінен қолдану маңызды деп есептеймін.

Әдістемелік құрал «Тәуіш бастауыш мектебі» КММ-нің әдістемелік кеңесінде 2025 жылғы 08-қаңтар №3 хаттамалық шешіміне сәйкес ұсынылған.

ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы әдістемелік құрал

Мазмұны

Кіріспе.....	3
2. Негізгі бөлім.....	5
2.1. Ұлттық ойындардың бала дамуына әсері.....	5
2.2. Балалардың ой қабілетін дамытудағы ұлттық ойындардың рөлі.....	6
2.3. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері.....	18
2.4. Ойын түрлері мен қолдану әдістері.....	20
Қорытынды.....	27
Түсінік хат.....	29
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	30

Кіріспе

Қазақ халқының ұлттық ойындары – ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан рухани және мәдени мұра. Олар тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар баланың ой-өрісін, дене қозғалысын, зияткерлік қабілетін дамытуға арналған ерекше тәрбие құралы. Қазақтың ұлттық ойындары – ел тарихының, салт-дәстүрінің, дүниетанымының айқын көрінісі болып табылады.

Қазіргі заманғы білім беру мен тәрбие жүйесінде ұлттық құндылықтарды жаңғырту, оларды күнделікті оқыту үдерісіне енгізу – маңызды міндеттердің бірі. Ұлттық ойындар баланың есте сақтау қабілетін дамытып, шапшаң ойлауға, шығармашылыққа, тапқырлыққа баулиды. Сонымен қатар, бұл ойындар балалардың қарым-қатынас дағдыларын жетілдіріп, достық, сыйластық секілді адами құндылықтарды бойына сіңіруге көмектеседі.

Бұл әдістемелік құралда қазақтың ұлттық ойындары жинақталып, олардың балалардың жан-жақты дамуына әсері қарастырылады. Сонымен қатар, әр ойынның мазмұны, мақсат-міндеттері, ұйымдастыру тәсілдері мен қолдану ерекшеліктері жан-жақты сипатталған. Оқу-тәрбие үдерісінде ұлттық ойындарды тиімді пайдалану арқылы балалардың ойлау қабілетін арттырып, олардың танымдық және шығармашылық әлеуетін дамытуға болады.

Бұл жинақ мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілеріне, бастауыш сынып тәрбиешілеріне, қосымша білім беру мамандарына және ата-аналарға арналған.

Ұлттықойындардыжүйелітүрдеқолдануарқылыжасұрпақтыңбойындақазақхалқыныңмәдениетмұрасынадегенқызығушылықпенқұрметқалыптасады.

Әдістемелік құралдыңөзектілігі

Білімберусаласындаұлттыққұндылықтардысақтауменжаңғыртуөзектімәселелердіңбіріболыптабылады. Ғылыми-техникалықпрогресспенцифрландырузаманындабалалардыңтанымдықбелсенділігінарттыруүшінұлттықойындардыңмаңыздылығынқайтақарастыруқажет.

Ұлттықойындартекойын-сауықретіндеғанаемес, баланыңинтеллектуалдық, логикалықжәнешығармашылыққабілеттеріндамытукұралыретіндедемаңызды.

Осыәдістемелікқұралмектепкедейінгіжәнебастауышбілімберужүйесіндеұлттықойындардыпайдалануарқылыбалалардыңойлауқабілетіндамытуға, естесактау, тезшешімқабылдаужәнеұжымдажұмысжасаудағдыларынқалыптастыруғабағытталған. Ұлттықойындардыоқу-тәрбиеүдерісінеенгізуарқылыбаланыңжан-жақтыдамуынаықпалету – бүгінгібілімберужүйесініңнегізгіміндеттерініңбірі.

Әдістемелік құралдыңмақсаты:

Қазақтыңұлттықойындарыноқу-тәрбиеүдерісіндетіімдіқолдануарқылыбалалардыңойлауқабілетін, зияткерлікжәнешығармашылықдағдыларындамыту, ұлттыққұндылықтарғадегенқызығушылығынарттыру.

Әдістемелік құралдыңміндеттері:

- ✓ Қазақтыңұлттықойындарыныңтәрбиелікмаңызынашу;
- ✓ Ұлттықойындардыоқу-тәрбиеүдерісінеенгізудіңтиімдіжолдарынұсыну;
- ✓ Балалардыңойлау, естесактаужәнезияткерлікқабілеттеріндамытуғабағытталғанойынтүрлерінжүйелеу;
- ✓ Ұлттықойындардыбалалардыңжасерекшеліктерінесәйкесбейімдеужәнеұйымдастыруәдістерінұсыну;
- ✓ Тәрбиешідерментәрбиешілергеұлттықойындардықолданубойыншаәдістемелікнұсқаулықтарберу.

Әдістемелік құралдыңкүтілетіннәтижелері:

- ✓ Балаларұлттықойындарарқылыойлауқабілеттеріндамытады;
- ✓ Ұлттықмәдениетке, салт-дәстүрлергедегенқызығушылығыартады;
- ✓ Логикалықжәнешығармашылықойлаудағдыларыжетіледі;
- ✓ Балалардыңзейіні, естесактауқабілеті, жылдамшешімқабылдаудағдыларыдамиды;
- ✓ Ойынарқылыұжымменжұмысістеу, өзарасыйластық, ұйымшылдыққасиеттеріқалыптасады;
- ✓ Тәрбиешілерментәрбиешідерұлттықойындардықолдануәдістемесінмеңгеріп, оқуүдерісінетіімдіенгізеді.

Бұләдістемелікқұралдыпайдалануарқылыбалалардыңтанымдыққабілеттерінжетілдіріп, олардыңқазақхалқыныңмәдениетмұрасынадегенқұрметінарттыруғаболады.

Қазақ халқының ұлттық ойындары – ата-бабамыздан қалған рухани мұра. Бұлай ойындар тек ермек үшін емес, сонымен қатар жас ұрпақты тәрбиелеу, олардың ойлау қабілетін дамыту, зейінін арттыру, шығармашылық қабілеттерін жетілдіру құралы болып табылады.

Қазіргі білім беру жүйесінде балалардың зияткерлік қабілеттерін дамыту маңызды мақсаттардың бірі болып саналады.

Сол себепті мектепке дейінгі және бастауыш сыныптарда ұлттық ойындарды қолдану – оқытудың тиімді әдістерінің бірі. Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындардың балалардың ойлау қабілетін дамытуға ықпалы, оларды ұйымдастыру жолдары мен тиімді әдістері қарастырылады.

Негізгі бөлім

2.1. Ұлттық ойындардың бала дамуына әсері

Қазақ халқының ұлттық ойындары – тек ермек үшін ойналатын ойындар ғана емес, олар балалардың жан-жақты дамуына әсер ететін маңызды құрал. Ұлттық ойындар баланың дене қозғалысын жетілдіріп, ақыл-ой қабілетін дамытып, танымдық белсенділігін арттырады. Сонымен қатар, бұл ойындар баланың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын оятып, оның рухани және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруда ерекше рөл атқарады.

1. Ойлау қабілетін дамыту

Ұлттық ойындар баланың ойлау жүйесін дамытады, логикалық және шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді. Ойын барысында бала түрлі жағдайларды сараптайды, жылдам шешім қабылдауға дағдыланады. Мысалы:

- "Тоғыз құмалақ" – стратегиялық ойлау, есептеу қабілетін дамытады.
- "Жұмбақтар" мен "жаңылтпаштар" – баланың естесіне сақтау қабілетін, сөздік қорын кеңейтеді.
- "Сақина салу" – жылдам ойлау мен шапшаңдықты жетілдіреді.

2. Қимыл-қозғалысты жетілдіру

Қимыл-қозғалыс ойындары баланың физикалық дамуына үлкен әсер етеді. Олар бұлшықет жүйесін нығайтып, қозғалыс координациясын жақсартады. Мысалы:

- "Асықату" – көзбен шамалауды, дәлдік пен ептілікті арттырады.
- "Арқан тарту" – бұлшықет күшін дамытып, топтық жұмысты үйретеді.
- "Көкпар" – шапшаңдық пен ептілікті қалыптастырады.

3. Танымдық белсенділікті арттыру

Ұлттық ойындар арқылы балалар қоршаған орта туралы білімдерін кеңейтеді, табиғатпен байланысын нығайтады.

Ойын барысында бала жаңа ақпараттарды тез қабылдап, оны күнделікті өмірде қолдана алады.

Бұл әсіресе табиғи ортада ойналатын ойындарда байқалады.

Мысалы:

- "Күсбегілік" ойыны балаларды жануарлар әлемімен таныстырады.

- "Аңаулау" ойынытабиғаттытануға, жануарлармінез-құлқынзерттеугеүйретеді.

4. Әлеуметтікжәнеэмоционалдықтаму

Ұлттықойындарбалаларғақарым-қатынасдағдыларынүйретеді.

Ойынкезіндебалаларбір-біріменәрекеттесіп, командадажұмысістеуге, достыққарым-қатынастынығайтуғаүйренеді.

- "Алтыбақан" – ойын-сауықтықсипатқаиеболып, достыққарым-қатынастыкүшейтеді.
- "Кімжылдам?" – командалықрухтықалыптастырады, көшбасшылыққабілеттердідамытады.
- "Қызқуу" – ұлттықдәстүрлергесайқарым-қатынастыүйретеді.

5. Моральдық-этикалықтәрбиелеу

Ұлттықойындарарқылыбалалархалқымыздыңсалт-дәстүрлерін, әдеп-ғұрыптарынбойынасіңіреді. Бұлоындаршынайылыққа, әділдікке, еңбекқорлыққа, үлкендіқұрметтеуге, кішігеқамқорболуғатәрбиелейді.

Мысалы:

- "Түйе-түйе" – балаларғабірлікпенсыйластықтыңмаңызынтүсіндіреді.
- "Ақсүйек" – ізденімпаздықпеншыдамдылықтыүйретеді.
- "Орамалтастамақ" – әділдікпеншапшандыққабаулиды.

Қазақтыңұлттықойындары – баланыжан-жақтыдамытатынтаптырмасқұрал. Оларбаланыңфизикалық, зияткерлік, әлеуметтікжәнееруханидамуынаоңықпалетеді. Ұлттықойындардыоқу-тәрбиеүдерісінеенгізуарқылыжасұрпақтыңойлау, естесактау, шешімқабылдауқабілеттерінжетілдіруге, ұлттықмәдениеткедегенқұрметінарттыруғаболады. Сондықтандаұлттықойындардыжаңғыртужәнеолардытәрбиелікмақсаттақолдану – әрпедагогпената-ананыңбастыміндеттерініңбірі.

Ұлттықойындартеккөңілкөтеруқұралығанаемес, соныменқатарбалалардыңфизикалық, зияткерлікжәнеәлеуметтікдамуынаықпалететінмаңыздыэлементболыптабылады. Қазақхалқыныңұлттықойындарыертеден-ақтәрбиелікмаңыззорқұралретіндеқолданылыпкелген.

Ұлттықойындарарқылы:

- Балалардыңестесактауқабілетідамиды.
- Ойлау, логикалықтұжырымжасауқабілетіартады.
- Шапшандық, тезшешімқабылдаудағдыларықалыптасады.
- Топтықжұмысарқылықарым-қатынасдағдыларыдамиды.

2.2. Балалардыңойқабілетіндамытудағыұлттықойындардыңрөлі

Ұлттықойындар – қазақхалқыныңмәдениетмұрасыныңажырамасбөлігіғанаемес, соныменбіргебалалардыңойлауқабілетін, танымдықбелсенділігінжәнелогикалықой-өрісіндамытудыңтиімдіқұралы.

Көптеген ұлттық ойындар ойлау жылдамдығын арттырып, баланың естесін сақтау, талдау, салыстыру және шешім қабылдаудағы дағдыларын жетілдіруге бағытталған.

1. Логикалық ойлауды дамыту

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған ұлттық құндылықтарға негізделген логикалық ойындар жиынтығы

Бұл ойындар баланың логикалық ойлауын, естесін сақтауын, зейінін және танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Сонымен қатар, ұлттық құндылықтарды дәріптеуге, салт-дәстүрлерге деген қызығушылықты арттыруға көмектеседі.

1. "Асық санамақ"

Мақсаты: Балалардың санаудағы дағдыларын дамыту, зейінін арттыру.

Қажетті құрал: Асықтар (10-15 дана).

Ойын барысы: Балаларға белгілі бір асық беріледі. Тәрбиеші асықтарды белгілі бір ретпен орналастырады (мысалы, қатар-қатар немесе пішін жасай отырып). Балалар асықтардың ретін жаттап, кейін тәрбиеші оларды араластырған соң, қайтадан дұрыс орналастыруға тырысады. Кім дұрыс және жылдам орналастырса, сол жеңімпаз.

2. "Теңгеілу" (Логикалық нұсқа)

Мақсаты: Балалардың зейінін, жылдам шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Түрлі түсті теңгелер (қағаз немесе пластик).

Ойын барысы: Балаларға түрлі түсті теңгелер беріледі. Тәрбиеші бір теңгені жасырады, оның қандай түсе кенін сипаттап береді. Балалар сипаттамаға сәйкес дұрыс теңгені табуы керек. Бұл ойын балалардың байқағыштығы мен есте сақтау қабілетін дамытады.

3. "Киіз үй құрастыру"

Мақсаты: Балалардың кеңістік ойлауын және логикалық байланысты орнату қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Киіз үй бөлшектерінің суреттері (шаңырақ, кереге, уық, есік).

Ойын барысы: Балаларға киіз үйдің жеке бөліктері беріледі. Олар бөлшектерді дұрыс орналастырып, киіз үйдің толық нұсқасын жасауы керек. Тәрбиеші ойын барысында ұлттық киіз үйдің маңызы туралы айтып береді.

4. "Қайсысы артық?"

Мақсаты: Логикалық салыстыру қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Карточкалар (ұлттық бұйымдармен басқазаттардың суреттері).

Ойын барысы: Балаларға 4-5

зат бейнеленген карточка көрсетіледі. Бір зат ұлттықтақырып қасай келмейді (мысалы, домбыра, камзол, бешпент, велосипед). Балалар артық затты тауып, неге олай ойлайтынын түсіндіруі керек.

5. "Сөз ойыны: Ұлттықтағамдар"

Мақсаты:Балалардыңсөздікқорынкеңейту,
ұлттықтағамдартуралыбілімінарттыру.

Ойынбарысы:Тәрбиеші "Ұлттықтағамдар" тақырыбынайтады.Балалар кезекпен
ұлттық тағам атауын айтады (мысалы, бауырсақ, қымыз, құрт,
шұбат).Соңғыболыпсөзтаппайқалғанбалаойыннаншығады.

6. "Ою-өрнексәйкестігі"

Мақсаты:Балалардыңестесактауқабілетінжәнеұлттықоюлардытануқабілетіндам
ыту.

Қажеттіқұрал:Ою-өрнектербейнеленгенкарточкалар.

Ойынбарысы:Балаларғаәртүрліою-өрнектеркөрсетіледі.Тәрбиеші бір оюдың атын
атайды немесе сипаттайды (мысалы, "қошқар мүйіз").Балаларсолоюдытауыпкөрсетуі
керек.

7. "Домбырақайда?"

Мақсаты:Балалардыңбағыт-бағдаранықтауқабілетінжәнеестесактауындамыту.

Қажеттіқұрал:Домбырабейнеленгенқағазнемесеойыншықдомбыра.

Ойынбарысы:Тәрбиешідомбыраныбөлменіңбіржерінежасырады.Балаларонытабууші
н "Жылы" (жақындады), "Суық" (алыстапкетті)
дегенсөздерарқылыбағыталады.Балалардыңкеңістіктебағдарлауқабілетіжақсарады.

8. "Жетіата"

Мақсаты:Балалардыата-бабадәстүріментаныстыру, естесактауқабілетінарттыру.

Ойынбарысы:

- Тәрбиешібалаларғақазақтың "Жетіата" жүйесінтүсіндіреді (ата, әке, бала,
немере, шөбере, шөпшек, немене).
- Балаларосыжүйеніретіменатапшығуғатырысады.
- Кімдұрысәрітезайтса, солжеңімпаз.

9. "Сандыкішінденебар?"

Мақсаты:Балалардыңестесактау,
қиялдаужәнелогикалықойлауқабілеттеріндамыту.

Қажеттіқұрал:Кішкентайсандықпенішіндегіұлттықбұйымдар (шапан, қамшы, құрт,
қасық, т.б.).

Ойынбарысы:Тәрбиешісандықтыашадыда, ішіндегізаттарды 10
секундқакөрсетеді.Сандық жабылғаннан кейін балалар қандай заттар болғанын атап
шығуы керек.

10. "Жылмезгілдеріната"

Мақсаты:Балалардытабиғатқұбылыстарынтануға,
логикалықбайланысорнатуғаұйрету.

Ойынбарысы:Балаларға "Көктемденеболады?", "Қыстанежауады?" дегенсұрақтарқойылады. Олардыңжауаптарыбойыншадұрысmezгіланықталады.

Бұллогикалықұлттықойындаржиынтығымектепжасынадейінгібалалардыңойлауқабілетін, естесақтауын, зейінінжәнесөйлеудағдыларындамытуғакөмектеседі. Соныменқатар, ұлттыққұндылықтардыүйретіп, қазақтыңмәдениетіменсалт-дәстүрінедегенқызығушылықтыоятады. Осыойындардыкүнделіктіоқу-тәрбиеүдерісіндеқолданубалалардыңтанымдықбелсенділігінарттырады.

2. Зейінменестесасақтауқабілетінжетілдіру

Ұлттықойындарбаланыңақпараттытезқабылдауына, оныестесасақтауынажәнеқажетжағдайдақолданабілуінеықпалетеді. Мұндайойындарбаланыңбілімдіжүйелітүрдеменгеруінекөмектеседі.

1. "Ақсандық, көксандық"

Мақсаты:Балалардыңестесасақтауқабілетінарттыру, логикалықойлауындамыту.

Ойынбарысы:Бірбала "Ақсандық, көксандық" депайтып, бірзаттысипаттайды (мысалы, оныңтүсі, пішіні, қолданумақсаты).Басқа балалар сипаттамалар негізінде затты табуы керек.Бұл ойын балалардың ақпаратты есте сақтап, оны талдау қабілетін жетілдіреді.

2. "Сақинасалы"

Мақсаты:Баланыңзейініндамыту, байқағыштығынарттыру.

Ойынбарысы:Балаларшеңбержасапотырады.Жүргізушіқолынасақинаалып, оны білдірмейбірбалағабереді.Ортағашыққан бала сақинаныңкімдеекенінтабуы керек.Ойынбарысындабалалардың назары артадыжәнеоларзейініншоғырландыруғаүйренеді.

3. "Кімніңдаусы?"

Мақсаты:Балалардыңтыңдау, ажыратужәнеестесасақтауқабілеттеріндамыту.

Ойынбарысы:Бірбалакөзінжабады.Басқа бір бала жасырын түрде сөз немесе дыбыс шығарады.Көзін жұмған бала дауыстың кімге тиесілі екенін табуы керек.Бұл ойын балалардың есте сақтау мен аудиалды қабылдау қабілеттерін күшейтеді.

4. "Жаңылтпашайту"

Мақсаты:Естесасақтауқабілетінжақсарту, тілбайлығындамыту.

Ойынбарысы:Балаларғажаңылтпаштарберіледі.Олар оны бірнеше рет қайталап, жаңылмай айтып шығуы керек.Кімжылдамәрідұрысайтса, солжеңімпазболады.

Мысал:

Шеше, шеше, нешекесесынды кеше?

Қапшықта бес бұршақ,

Бес бұршақта бес құмшақ.

5. "Кім тез жаттайды?"

Мақсаты: Балалардың қысқа уақыт ішінде ақпаратты естесіп сақтау қабілетін дамыту.

Ойынбарысы: Тәрбиеші балаларға қысқа мәтін немесе өлең шумақтары оқиды. Балалар оны жылдам есте сақтап, қайта айтып беруі керек. Бұл ойын есте сақтау қабілетін күшейтіп, ақпаратты өңдеу дағдысын арттырады.

6. "Сөз тізбегі"

Мақсаты: Естесіп сақтау қабілетін дамыту, ойлау жылдамдығын арттыру.

Ойынбарысы: Бірінші бала бір сөз айтады (мысалы, "Алма"). Келесі бала сол сөздің соңғы әрпінен басталатын сөз айтуы керек (мысалы, "Аю"). Кім тез ойланбаса немесе қате айтса, ойыннан шығады.

7. "Кім жылдам?"

Мақсаты: Зейін қою мен ақпаратты тез қабылдау қабілетін жетілдіру.

Ойынбарысы: Тәрбиеші балаларға бірнеше сөз айтады (мысалы, "Алма, кітап, көлік, үстел, сағат"). Біраз уақыт өткен соң, сол сөздерді есіне түсіріп, қайталап айту керек. Кім көп сөзді дұрыс қайталаса, сол жеңімпаз атанады.

8. "Тауып көр"

Мақсаты: Балалардың елестету және естесіп сақтаудағы дағдыларын дамыту.

Ойынбарысы: Тәрбиеші белгілі бір затты сипаттайды, бірақ оның атын атамайды. Балалар сипаттамаға қарап, қандай зат екенін табуы керек. Бұл ойын есте сақтау мен талдау қабілеттерін дамытады.

Мысал: "Менің сипаттайтын затым – жұмсақ, төсек кесіліне ады, ұйықтағанда керек." (Жауабы: көрпе)

9. "Суретті есіндесің"

Мақсаты: Көріп естесіп сақтау қабілетін дамыту.

Ойынбарысы: Балаларға 10-15 секунд ішінде бірнеше заттың суреті көрсетіледі. Кейіннен сурет алынып тасталады. Балалар қандай заттар болғанын айтып шығуы керек.

10. "Сан реті"

Мақсаты: Сандық ақпаратты естесіп сақтау қабілетін жетілдіру.

Ойынбарысы: Тәрбиеші балаларға бірнеше сан айтады (мысалы, 7, 3, 9, 2, 5). Балалар бұл сандарды жаттап алып, кейіннен сол ретімен айтып беруі керек. Кім дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Зейін мен естесіп сақтау қабілетін дамытуға арналған ұлттық ойындар балалардың ақпаратты тез қабылдауына, оның зақымсыз бойымен естесіп сақтауына және қажет кезде қолдана білуіне ықпал етеді. Бұл ойындар арқылы балалар өздерінің назарын шоғырландыруға,

жылда мойлауға және логикалық байланыстар құруға үйренеді.

Ұлттық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттырып, олардың оқу жетістіктерін жақсартуға болады.

3. Шешім қабылдау және стратегия құру қабілетін дамыту

Ұлттық ойындар балаларды тез ойлануға,

дұрыс шешім қабылдауға және стратегия құруға үйретеді.

Бұлдағдылар баланың болашақта кез келген жағдайға бейімделуіне, қиындықтардың серуіне және логикалық тұрғыда ойлауына көмектеседі.

1. "Тоғыз құмалақ"

Мақсаты: Логикалық ойлау,

шешім қабылдау және стратегия құрудағдыларын дамыту.

Қажетті құрал: Тоғыз құмалақтақтасымен құмалақтар.

Ойын барысы: Әройыншы өзінің жүрісі налдынала жоспарлап, қарсыласының жүрістерін болжап отыруы қажет. Ойын баланың математикалық ойлауын, стратегия құру қабілетін және есептеу дағдыларын дамытады.

2. "Асықату"

Мақсаты: Баланың дәлдікпен шешім қабылдауын және стратегиялық ойлауын дамыту.

Қажетті құрал: Асықтармен шеңбер белгіленген алаң.

Ойын барысы: Балалар асықтарды қалай ату керектігін, қай асықты бірінші ату тиімді болатынын ойластырады. Дұрыс стратегия қолданған бала көбірек асық жинайды. Бұл ойын дәлдік, мақсат қою және шешім қабылдау қабілеттерін дамытады.

3. "Қызқуу"

Мақсаты: Шапшаң шешім қабылдау,

тактика құру және дене қимылын үйлестіру қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ат немесе оның орнына белгіленген жүгіру жолағы.

Ойын барысы: Балалар бір-

бірін қуып жету немесе қашу тактикасын қолданады. Кімнің шешімі дұрыс болса, сол жеңіске жетеді. Бұл ойын шапшаң ойлау, әрекет ету және стратегия құру қабілеттерін жетілдіреді.

4. "Көкпар"

Мақсаты: Жылда мойлау,

тактикалық шешімдер қабылдау және командалық стратегия құрудағдыларын дамыту.

Қажетті құрал: Серке орнына қолданылатын зат (мысалы, дорба) және ашық алаң.

Ойын барысы: Екі команда өзара жарысып, серкені белгіленген орынға жеткізуге тырысады. Әр бала өз командасының мықты және

әлсіз тұстарын ескеріп, шешім қабылдауы керек. Бұлойын көшбасшылық, командалық жұмыс және тактикалық ойлауды дамытады.

5. "Теңгеілу"

Мақсаты: Жылдамдық пен дәлдік арқылы дұрыс шешім қабылдауға үйрету.

Қажетті құрал: Белгіленген сызық бойына қойылған теңгелер немесе шағын заттар.

Ойын барысы: Балалар атпен немесе жүгіріп келе жатып, белгілі бір жылдамдықпен ең көп теңгені алуға тырысады. Бұлойын шешім қабылдаумен көзбен өлшеуді дағдыларындамытады.

6. "Арқан тартыс"

Мақсаты: Командалық жұмыс, шешім қабылдау және күшті дұрыс пайдалану қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ұзын арқан.

Ойын барысы: Екі команда арқанды тартады. Балалар күш пен стратегияны үйлестіре отырып, дұрыс шешім қабылдауы керек (қай бағытта тарту, қай кезде күшейту). Бұлойын командадағы үйлесімділік пен тактикалық шешімдерді жетілдіреді.

7. "Ақсүйек"

Мақсаты: Қараңғыда бағдарлау, тез шешім қабылдау және іздеу тактикасын құру қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ақсүйек (жарқыраған немесе ақ зат).

Ойын барысы: Ақсүйек белгіленген аймаққа лақтырылады, балалар оны іздейді. Балалар жылдам ойлап, қай бағытта іздеу керектігін шешуі керек. Бұл ойын стратегиялық ойлау, шешім қабылдау және назар аудару дағдыларын дамытады.

8. "Орамал тастамақ"

Мақсаты: Шапшаң ойлау және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіру.

Қажетті құрал: Орамал.

Ойын барысы: Балалардың біреуі шеңберішінде жүреді де, байқатпай біреудің артына орамалды тастайды. Артында орамал қалғанын білген бала оны жылдам көтеріп, ортадағы баланы қуып жетуі керек. Бұлойын жылдам шешім қабылдау мен зейінділікті дамытады.

9. "Жаяу көкпар"

Мақсаты: Жылдамдық, стратегия және шешім қабылдау қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Арнайы жалауша немесе шарф.

Ойын барысы: Ойыншылардың бірі "серкені" алып қашады, ал қалғандары оны қуып жетіп, алу керек. Ойыншылар әртүрлі стратегияларды қолданып, қалай жеңіске жетуге болатынын ойланады. Бұл ойын спорттық жылдамдық пен логикалық шешім қабылдау қабілеттерін дамытады.

10. "Шеңберденшығу"

Мақсаты:Тактикалықойлау,

шешімқабылдаужәнеқозғалыстыбасқаруқабілеттеріндамыту.

Қажеттіқұрал:Жергесызылғаншеңбер.

Ойынбарысы:Балаларшеңберішіндебір-бірінітермей,

айламеншығарутактикасынойластыруыкерек.Бұл ойын күшті бақылау, стратегия құру және жылдам шешім қабылдау дағдыларын жетілдіреді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың шешім қабылдау, стратегия құру, шапшаң ойлау және командалық жұмыс қабілеттерін дамытады. Балалар өздерінің іс-әрекеттерін алдын ала жоспарлап, қарсыластардың тактикасын болжап, жылдам шешім қабылдауды үйренеді. Ұлттық ойындарды күнделікті өмірде қолдану арқылы балалардың ойлау қабілетін жетілдіріп, олардың болашақта кез келген жағдайға бейімделуіне көмектесуге болады.

4. Шығармашылыққабілеттіарттыру

Шығармашылықойлау – кезкелгенбаланыңдамуындамаңыздырөлатқарады.

Ұлттықойындарбаланыңқиялындамытып,

оныңтүрліжағдайлардыелестетуінемүмкіндікбереді.

Шығармашылық ойлау – баланың дамуында маңызды рөл атқаратын қабілет. Ол баланың елестету, қиялдау және жаңа идеяларды ойлап табу дағдыларын жетілдіреді. Қазақтың ұлттық ойындары балалардың қиялын дамытып, олардың танымдық және эстетикалық қабілеттерін күшейтуге көмектеседі.

1. "Ертегіайту"

Мақсаты:Балалардыңқиялын,

сөйлеушеберлігінжәнеәңгімеқұруқабілетіндамыту.

Ойынбарысы:Бірбалаертегініңбастауынайтыпбереді (мысалы,

"Ертедебірбайбаласыменкедейбаласыболыпты...").Әр бала өз қиялына сүйене отырып, ертегіні жалғастырады.Соңында бәрі бірге қызықты оқиғаны құрастырып шығады.Бұл ойын балалардың шығармашылық қабілетін, логикалық байланыстар құруын және тіл байлығын арттырады.

2. "Қиялдағыұлттықкиім"

Мақсаты:Балалардыңсәндік-қолданбалыөнергедегенқызығушылығынарттыру, шығармашылыққабілетіндамыту.

Қажеттіқұрал:Аққағаз, түрлі-түстіқарындаштар, фломастерлер.

Ойынбарысы:Балаларға "егерсендизайнерболсаң,

қазақтыңұлттықкиімінқалайөзгертередің?" дегенсұраққойылады.Олар қағазға өз ойындағы ұлттық киімнің суретін салады.Кейін әр бала өз киімін таныстырып, неге

дәл солай салғанын түсіндіреді. Бұл ойын балалардың көркемдік қабілеттерін дамытады.

3. "Домбырауі"

Мақсаты: Балалардың музыкалық қабілетін дамыту, ұлттық музыкаға қызығушылығын ояту.

Қажетті құрал: Домбыраны немесе оның суреті.

Ойынбарысы: Балаларға ұлттық күйлердің үзінділері қойылады. Олар тыңдап, өз қиялымен сол әуенге сәйкес оқиғаны немесе суретті бейнелейді. Кейін әр бала өз ойын айтып, күйдің қандай сезім тудырғанын сипаттайды.

4. "Ою-өрнек құрастыру"

Мақсаты: Балалардың көркемдік және кеңістік ойлау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Қағаз, түрлі-түсті қалам, мата қиындылары, киіз немесе ою үлгілері.

Ойынбарысы: Балаларға әртүрлі қазақ оюларының суреті көрсетіледі. Олар өздерінің қиялындағы жаңа оюды ойлап тауып, қағазға салады. Кейін балалар өздерінің жасаған оюларын түсіндіріп, қандай мағына беретінін айтады.

5. "Ұлттық аспаптар оркестрі"

Мақсаты: Балалардың музыкалық есту қабілетін, үйлесімді ойнаудағысын және шығармашылық қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Домбыра, дабыл, сазсырнай, шаңқобыз немесе олардың ойыншық нұсқалары.

Ойынбарысы: Балалар бірнеше шағын топқа бөлініп, әр топқа ұлттық музыкалық аспаптар беріледі. Оларға өздерінің шағын музыкалық композициясын ойлап табу тапсырмасы беріледі. Әр топ өз "әнін" орындап, оны қалай жасағанын сипаттайды.

6. "Елестетіп сал"

Мақсаты: Баланың елестету, шығармашылық ойлау және қиялдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Қағаз, түрлі-түсті қарындаштар.

Ойынбарысы: Тәрбиеші балаларға бір сөз айтады (мысалы, "Киізүй", "Бәйтерек", "Қазақ жауынгері"). Балалар осы сөзге байланысты өз ойындағы суретті салады. Кейін олар өз суреттерін көрсетіп, оны қалай және не үшін солай бейнелегенін айтады.

7. "Сиқырлы сандық"

Мақсаты: Балалардың қиялындамыту, заттарды сипаттау және байланыстыру қабілеттерін жетілдіру.

Қажетті құрал: Кішкентай сандық және ішіне салынған ұлттық бұйымдар (қамшы, дорба, қасық, киіз, т.б.).

Ойынбарысы: Балалар кезекпен сандықтан бір зат алады және оны сипаттап,

оныңқалайқолданылатынытуралыәңгімеқұрайды.Кейін балалар заттың жаңа қолдану жолын ойлап табады (мысалы, қамшыны әшекей ретінде қолдану идеясы).

8. "Сенқайбатырсың?"

Мақсаты:Балалардыңқиялындамыту, ұлттықбатырларментарихікейіпкерлердітаныстыру.

Ойынбарысы:Балаларғақазақбатырлары (Қабанбай, Бөгенбай, Наурызбай) туралықысқашаақпаратберіледі.Әр бала өзін бір батырға теңеп, неге дәл сол батырды таңдағанын айтады.Кейіноларөздерінің "батырлықоқиғасын" ойлаптауып, әңгімелейді.

9. "Ұлттықертегілердіаяқта"

Мақсаты:Баланыңшығармашылықойлауын, сөйлеудағдыларындамыту.

Ойынбарысы:Тәрбиешіертегініңжартысыноқыпбереді.Балалар қалған бөлігін өз ойымен аяқтайды.Әр бала өз нұсқасын айтып, неге солай аяқтағанын түсіндіреді.

10. "Қазақдастарханы"

Мақсаты:Балалардыңұлттықтағамдартуралыбілімінарттыру, олардыңқиялындамыту.

Ойынбарысы:Балаларға "егерсенаспазболсаң, қазақтыңқандайжаңатағамынойлаптабаредің?" дегенсұраққойылады.Балалар өз тағамдарының атауын ойлап тауып, оның қандай ингредиенттерден тұратынын айтып береді.Қиялдан туған жаңа тағамдарға қызықты сипаттама беруге үйренеді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, олардың қиялын ұштап, жаңа идеялар ойлап табуға үйретеді. Шығармашылыққабағытталғанойындарбаланыңелестетудағдысындамытыпқанақоймай, ұлттықмәдениеткеқызығушылығынарттырады. Ұлттықойындардыкүнделіктітәрбиеүдерісінеенгізуарқылыбалалардыңкөркемдік, сөйлеужәнеқиялдауқабілеттерінжетілдіругеболады.

5. Коммуникативтікжәнеәлеуметтікдағдылардықалыптастыру

Балалардыңойлауқабілетіндамытудаұлттықойындартекжекеемес, соныменқатартоптықтүрдеұйымдастырылуыкерек. Бұлбалалардыңөзарақарым-қатынасыннығайтып, ойынбарысындажаңадағдылардыменгеругекөмектеседі.

Коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға арналған ұлттық ойындар жиынтығы

Ұлттық ойындар балалардың тек ойлау қабілетін ғана емес, сонымен қатар өзара қарым-қатынас жасау, топпен жұмыс істеу, тілдік қарым-қатынас және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Топтық ойындар балаларды ұйымшылдыққа, бір-біріне көмектесуге, жауапкершілікке және өз ойларын еркін жеткізуге үйретеді.

1. "Айгөлек"

Мақсаты:Балалардыңтоппенжұмыс істеуінжетілдіру, достыққарым-қатынасорнату.

Ойынбарысы:Балаларекітопқабөлінеді.Олар шеңбер жасап, бір-біріне қарсы тұрып, "Айгөлек-ау, айгөлек, айдың жүзі дөңгелек" деп әндетеді.Бір топтан бір бала екінші топтағы бір баланы шақырып алып, өз тобына қосады.Бұлойынбалалардыңдостыққарым-қатынасақа, ұйымшылдыққабаулиды.

2. "Алтыбақан"

Мақсаты:Балаларарасындағықарым-қатынастынығайту, әнайтужәнеәңгімелесуарқылытілбайлығындамыту.

Ойынбарысы:Балаларалтыбақанайналасынажиналып, кезекпентербеледі.Ойынбарысындаұлттықәндерайтыладынемесежаңылтпаштар, мақал-мәтелдерайтылады.Бұлойынбалалардыңтілдікқабілетін, достықсезімдерінжәнеәлеуметтікдағдыларындамытады.

3. "Сақинасалы"

Мақсаты:Балалардыңзейінін, қарым-қатынасжасаудағдыларынжәнекөңілбөлуқабілеттеріндамыту.

Ойынбарысы:Балаларшеңбержасапотырады, бірбалақолынасақинаұстап, әннемесетакпақайтыпжүріп, байқатпайбіреудіңалақанынасақинанысалады.Сақинаалғанбалабайқатпайотыраберуік ерек, алортадағыбалаонытабуытиіс.Бұлойынбалалардыбайқағыштыққа, шапшаңойлауғажәнеөзарақарым-қатынастыкүшейтугеүйретеді.

4. "Арқантартыс"

Мақсаты:Командалықжұмысқаүйрету, балалардыңбірлікпенұйымшылдыққабілеттеріндамыту.

Қажеттіқұрал:Арқан.

Ойынбарысы:Балаларекітопқабөлінеді.Арқанның екі шетінен ұстап, өз командасын жеңіске жеткізу үшін бірге күш салады.Бұл ойын командалмен жұмыс істеу, сенім қалыптастыру және тактикалық ойлау дағдыларын жетілдіреді.

5. "Қолғап"

Мақсаты:Бір-бірінекөмекберу, қолдау көрсету және мейірімділік қасиеттерін дамыту.

Ойынбарысы:Балаларға әртүрлі тапсырмалар беріледі, мысалы, киіз үй құрастыру, жаңылтпашайту, ұлттық киімдер туралы әңгімелеу.Балалар жұптасып немесе топ болып, бір-біріне көмектесіп, тапсырманы орындауы керек.Бұл ойын балаларды бір-біріне қамқор болуға, бірлесе жұмыс істеуге және ұжымдық ортада өзін ұстауға үйретеді.

6. "Орамалтастамак"

Мақсаты: Балалардың жылдам реакциясын, шапшаң ойлау қабілетін және қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Ойынбарысы: Балалар шеңбер жасап отырады, ал бір бала қолында орамалмен шеңберді айналып жүреді. Ол бір баланың артына орамалды тастап кетеді. Орамалды алған бала жүгіріп барып, оны ұстап алуға тырысады. Бұл ойын балалардың назар аудару, топтық ойнау және достық қарым-қатынасын нығайтуға көмектеседі.

7. "Теңгеалу" (командалық нұсқа)

Мақсаты: Командалық жұмысқа үйрету, жылдам шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Теңгелер немесе басқа ұсақ заттар.

Ойынбарысы: Балалар екі топқа бөлініп, белгілі бір қашықтықта жатқан теңгелерді тез жинауы керек. Қай команда көбірек теңге жинаса, сол жеңеді. Бұл ойын балаларды топта жұмыс істеуге және бір-біріне көмектесуге үйретеді.

8. "Қаражорға"

Мақсаты: Балалардың ұлттық би арқылы дене икемділігін арттыру, музыкалық ырғақты сезіну және командалық үйлесімділікті дамыту.

Ойынбарысы: Балалар "Қаражорға"

күйіне қосылып билейді. Кім ырғақты дұрыс ұстаса және биді жақсы орындаса, сол жеңімпаз болады. Бұл ойын балаларды бір-бірімен үйлесімді қимылдауға, бірге әрекет етуге үйретеді.

9. "Шеңберден шығу"

Мақсаты: Балалардың топтық қарым-қатынасын, бір-біріне көмектесу және сенімділік дағдыларын дамыту.

Ойынбарысы: Балалар шеңберге тұрып, бір-бірінің қолынан ұстайды. Бір бала шеңбердің ішінен шығуға тырысады, ал қалғандары оны шығармауға тырысады. Бұл ойын балаларды шапшаң ойлауға, тактикалық шешім қабылдауға және бір-бірімен қарым-қатынас орнатуға үйретеді.

10. "Қонаққабару"

Мақсаты: Қазақтың салт-дәстүрлерін үйрету, сыпайылық және едептілік қағидаларын меңгерту.

Ойынбарысы: Балалар екі топқа бөлінеді: "қонаққашақырушылар" және "қонаққакелушілер". Қонаққа шақырылған балалар қазақтың дәстүрі бойынша есік қағып кіреді, сәлемдеседі, дастархан басында әңгімелеседі. Бұл ойын балаларды

әдептілікке, қарым-қатынас жасауға, сыпайылыққа және қонақжайлылық дәстүрлерін меңгеруге үйретеді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларындамытуға көмектеседі. Ойын барысында балалар бір-бірімен сөйлесіп, топтық жұмыс дағдыларын қалыптастырып, өзара қарым-қатынас орнатады. Тәрбиеші бұл ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізу арқылы балалардың сөйлеу дағдыларын, достық қарым-қатынасын және ұйымшылдық қабілеттерін арттыра алады.

Ұлттық ойындар балалардың ой қабілетін дамытудың ең тиімді құралдарының бірі. Олар баланың логикалық ойлауын, зейінін, есте сақтау қабілетін, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Ойындар арқылы балалар тек білім алып қоймай, өз шешімдерін тез қабылдауды, стратегия құруды, ұжыммен жұмыс істеуді үйренеді.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда ұлттық ойындарды білім беру үдерісіне енгізу – балалардың зияткерлік қабілеттерін арттырудың тиімді жолы. Сондықтан да, қазақтың ұлттық ойындарын балалардың күнделікті оқу және ойын әрекетіне енгізу маңызды. Ұлттық ойындарды пайдалану арқылы біз болашақ ұрпақтың танымдық белсенділігін арттырып, олардың қазақ халқының мәдени мұрасына деген құрметін қалыптастыра аламыз.

2.3. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды ұйымдастыру мен өткізудің маңызды ор. Бұл ойындар балалардың денешынықтыру, ойлау, есте сақтау, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларындамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ұлттық ойындар балалардың қазақ халқының мәдениеті мен дәстүрлеріне жақындатып, олардың рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастырады.

1. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру қағидалары

Ұлттық ойындарды тиімді өткізу үшін келесі қағидалар сақталуы тиіс:

1. **Жас ерекшеліктеріне сәйкесу** – ойын баланың жасына сәйкес болуы керек. Мысалы, 3-4 жастағы балаларға жеңіл ережелі ойындар ұсынылса, 5-6 жастағыларға күрделірек ойындар беруге болады.
2. **Тәрбиелік маңызы** – ойындар балалардың адамгершілік, достық, ұйымшылдық сияқты қасиеттерін дамытуы керек.
3. **Белсенді қатысу** – әрбір бала ойынға толықтай қатысып, белсенділік танытуы қажет.
4. **Қауіпсіздік ережелері** – қимыл-қозғалыс ойындары кезінде балалардың жарақат алмауын қадағалау.
5. **Топтық және жеке ойындарды үйлестіру** – балалардың жеке қабілеттерін дамыту үшін жеке ойындар, ал топтық қарым-қатынасты нығайту үшін командалық ойындар өткізу қажет.

6. **Ойынтүрлерініңалуантүрлілігі** – қимыл-қозғалыс, логикалық, шығармашылық, танымдықойындардыараластырыпөткізу.

2. Ұлттықойындардыөткізуәдістері

Ұлттықойындардыөткізубарысындабірнешекезеңнентұратынқұрылымдыұстануқажет:

1. Дайындықкезеңі

- Ойынтүрін, мақсатынжәнемазмұнынанықтау.
- Балалардыңжасерекшеліктерінескереотырып, оларғатүсініктіәріқызықтыойынтаңдау.
- Қажеттікұралдарды (асық, арқан, ою-өрнекэлементтері, музыкалықаспаптар) дайындау.
- Ойынөтетінорындыәзірлеу (сыныпшінде, спортзалында, ашықалаңда).

2. Ойынбарысы

- **Кіріспебөлім:**Балаларғаойынныңатауы, ережесіжәнеоныңмаңызытүсіндіріледі.
- **Негізгібөлім:**Балаларойындыойнап, өздағдыларындамытады. Тәрбиешіойынережелерінқадағалап, қажетжағдайдабағыт-бағдарберіпотырады.
- **Қорытындыбөлім:**Ойынныңнәтижесіталқыланып, белсендіқатысушылармадақталады. Балалардыңалғанәсерлерісұралып, ойыннаннеүйренгеніталқыланады.

3. Ұлттықойындардыңұйымдастыруәдістері

3.1. Қимыл-қозғалысойындары

Мақсаты:Балалардыңқимылбелсенділігінарттыру, денеқозғалысынүйлестіру, ептілікпеншапшаңдықтыдамыту.

◆ "Асықату"

- Балаларасықтардыбелгілібірнысанағатигізугетырысады.
- Бұлойынмергендік, қолдыңдәлдігіменкөзбенмөлшерлеудідамытады.

◆ "Арқантартыс"

- Балаларекікомандағабөлініп, арқантартады.
- Бұлойынкомандалықрухтықалыптастырып, денебұлшықеттеріндамытады.

◆ "Қызқуу"

- Балаларерменқызболыпжұптасады, ербалақыздықуыпжетуікерек.
- Бұлойынжылдамдықпеншапшаңдықтыдамытады.

3.2. Логикалықжәнетанымдықойындар

Мақсаты:Балалардыңойлауқабілетін, естесақтаужәнезейінқоюдағдыларынжетілдіру.

◆ "Тоғызқұмалақ"

- Балаларарнайытақтадаойнап, сандардыесептеп, стратегия құрады.

- Бұлойынматематикалықойлауқабілетіндамытады.

◆ "Жұмбақшешу"

- Тәрбиешіұлттықтақырыптағыжұмбақтардыжасырады, балаларжауаптабуғатырысады.

- Бұлойынлогикалықойлаудыдамытады.

◆ "Қайсысыартық?"

- Балаларғабірнеше заттыңсуретінемесеатауыберіледі, олардыңішіненбіреуіартықболады.
- Бұлойынсалыстыру, топтастыружәнелогикалықойлауқабілеттеріндамытады.

3.3. Шығармашылықжәнерөлдікойындар

Мақсаты:Балалардыңқиялындамыту, сөздікқорынкеңейту, қазақтыңсалт-дәстүрлерінедегенқызығушылығынарттыру.

◆ "Ертегікұрастыру"

- Балаларұлттықертегініңжалғасынойлаптауып, оныәңгімелепбереді.
- Бұлойынсөйлеужәнеқиялдауқабілеттеріндамытады.

◆ "Қазақтыңұлттықкиімі"

- Балаларқазақтыңұлттықкиімдерініңбөліктерінсәйкестендіріп, олартуралыәңгімелейді.

- Бұлойынмәденимұрағадегенқызығушылықтыарттырады.

◆ "Ұлттықтағамдар"

- Балаларұлттықтағамдардыңсуреттерінқарап, олардысипаттайдынемесеөзойынанжаңатағамойлаптабады.
- Бұлойынтілдікдағдыларменқиялдыдамытады.

3.4. Командалықжәнеәлеуметтікойындар

Мақсаты:Балалардыңбір-біріменқарым-қатынасыннығайту, ұжымдықрухтықалыптастыру.

◆ "Айгөлек"

- Балаларекітопқабөлініп, бір-бірінойынғашақырады.
- Бұлойынбалалардыбірлікке, достыққарым-қатынасқатәрбиелейді.

◆ "Алтыбақан"

- Ойынбарысындабалаларбіргеәнайтып, әңгімелеседі.
- Бұлойынтілдікқарым-қатынастыдамытуғақомағметеседі.

◆ "Қонаққабару"

- Балаларқазақтың "қонақкүту" дәстүрінсахналайды.
- Бұлойынсыпайылық, әдептілікжәнекоммуникативтікдағдылардыдамытады.

Мектепкедейінгіұйымдардаұлттықойындардыұйымдастыружәнеөткізу – балалардыңфизикалық, танымдық, шығармашылықжәнеәлеуметтікдамуынаықпалететінмаңыздыпроцесс.

Ұлттықойындарарқылыбалаларқазақхалқыныңмәдениетін, дәстүрінүйреніп, бір-біріменқарым-қатынастыжақсартады. Ойындардыдұрысұйымдастырып, жүйелітүрдеқолдануарқылыбалалардыңжан-жақтыдамуынақолжеткізугеболады.

2.4. Ойынтүрлеріменқолдануәдістері

Логикалықойындар:

Логикалықойындарбаланыңойлау, естесактау, салыстыру, шешімқабылдаужәнемәселеніталдаудағдыларындамытады. Қазақтыңұлттықойындарыныңішіндебалалардыңзияткерлікқабілетінарттыратынкөптегенойынтүрлерібар.

1. "Тоғызқұмалақ"

Мақсаты:Логикалықойлау, стратегиякұружәнематематикалықдағдылардыдамыту.Балалардыңестесактау, талдаужәнеболжауқабілетінарттыру.

Қолдануәдісі:Арнайытоғызқұмалақтақтасы мен құмалақтарқажет.Балаларжұптасыпойнайды, әржүрістіалдын ала ойланып, стратегия құруғатырысады.Ойында ұпай жинау үшін логикалық есептеулер жасалады.Бұл ойын баланың сабырлы болуына, дұрыс шешім қабылдауына және талдау жасауына үйретеді.

2. "Жұмбақшешу"

Мақсаты:Баланыңлогикалықойлауын, салыстыружәнеталдауқабілетіндамыту.Ойлау жылдамдығын арттыру және сөздік қорын кеңейту.

Қолдану әдісі:Тәрбиеші немесе тәрбиеші балаларға қазақ халқының тұрмыс-тіршілігіне, табиғат құбылыстарына байланысты жұмбақтар қояды.Балалар дұрыс шешімді табу үшін ойлап, логикалық байланыс орнатуы керек.Бұл ойын баланың зейінін күшейтіп, жылдам ойлау қабілетін арттырады.

Мысалдар:Қабат-қабатқаттама, ақылыңболсааттама. (Кітап). Қаратаудабіртаяқ, қозғапедімжоқбопкетті. (Қалам)

3. "Қайсысыартық?"

Мақсаты:Балалардысалыстыру, топтастыружәнелогикалықбайланыстардыанықтаудағдыларынаүйрету.Аналитикалық ойлаудыжетілдіру.

Қолдануәдісі:Балаларға 4-5 заттыңатауынемесесуретіберіледі.Олардың ішінен біреуі мағынасы бойынша артық болуы керек.Балалар қай зат артық екенін анықтап, өз шешімдерін дәлелдеуі қажет.

Мысал: Алма, алмұрт, өрік, қияр. (Қияр – көкөніс, қалғандары – жеміс) Түйе, жылқы, сиыр, қасқыр. (Қасқыр – жабайы жануар, қалғандары – үй жануарлары)

4. "Ойлан, тап!"

Мақсаты: Логикалық ойлау, жылдамдық және естесі сақтау қабілеттерін дамыту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші балаларға белгілі бір тақырыпқа (мысалы, "Қазақтың ұлттықтағамдары") байланысты сөз айтады. Балалар сол сөзден кейін келетін сөз ойлап табуы керек. Мысалы, тәрбиеші "Қымыз" десе, келесі бала "Шұбат" деп жауап береді.

5. "Сөзтізбегі"

Мақсаты: Балалардың естесі сақтау қабілетін, сөздік қорын және логикалық байланысын дамыту.

Қолдану әдісі: Бірінші бала бір сөз айтады (мысалы, "Домбыра"). Келесі бала сол сөздің соңғы әрпінен басталатын сөз айтуы керек (мысалы, "Арқан"). Кім тез ойлап жауап бермесе, ойыннан шығады.

6. "Кім жылдам?"

Мақсаты: Балалардың зейінін, жылдам ойлау және шешім қабылдау қабілетін арттыру.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші балаларға белгілі бір санды немесе сөзді атайды. Балалар осы сөзге байланысты 3-4 секунд ішінде жауап беруі керек. Мысалы, "5 санына байланысты бір нәрсе ойла" десек, бала "Қолда 5 саусақ бар" деп жауап беруі мүмкін.

7. "Тауыпкөр"

Мақсаты: Баланың логикалық ойлау, салыстыру және болжау қабілеттерін дамыту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші бір затты сипаттайды, бірақ оның атын атамайды. Балалар сипаттамаларға сүйене отырып, ол заттың не екенін табуы керек.

Мысал: "Менің сипаттайтын затым – ол жұмсақ, жастыққа ұқсайды, ұйықтағанда керек." (Көрпе) "Бір үй бар, іші толған қазына, оны ашып қарасаң, білімнің көзі табылады." (Кітап)

8. "Суретті естесі сақтау"

Мақсаты: Көру арқылы естесі сақтау қабілетін дамыту.

Қолдану әдісі: Балаларға 10-15 секунд ішінде бірнеше заттың суреті көрсетіледі. Кейіннен сурет алынып тасталады. Балалар қандай заттар болғанын атап шығуы керек.

9. "Жаңылтпашайту"

Мақсаты: Балалардың тілімен естесі сақтау қабілетін дамыту.

Қолдануәдісі:Балаларға жаңылтпаш беріледі. Олар оны бірнеше рет қайталап, дұрыс айтуға тырысады. Кім жаңылмай тез әрі анық айтса, сол жеңімпаз болады.

Мысал: Қапшықта бес бұршақ,
Бес бұршақта бес құмшақ.

10. "Сан реті"

Мақсаты: Балалардың сандық ойлау және естесі сақтау қабілетін дамыту.

Қолдануәдісі: Тәрбиеші балаларға бірнеше сәнайтады (мысалы, 7, 3, 9, 2, 5). Балалар бұл сандарды жаттап алып, кейіннен сол ретімен айтып беруі керек. Кім дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Логикалық ойындар балалардың зияткерлік дамуына ықпал етіп, олардың шешім қабылдау, салыстыру, болжау және тез ойлаудағыларын жетілдіреді. Ұлттық ойындарды мектепке дейінгі ұйымдарда қолдану арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттырып, ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын оятуға болады.

Қимыл-қозғалыс ойындары:

Қимыл-қозғалыс ойындары – балалардың физикалық дамуын, қозғалыс белсенділігін арттыратын және оларды шапшаңдыққа, ептілікке, күш пен төзімділікке баулитын ұлттық ойындар. Қазақ халқының дәстүрлі ойындары тек дене шынықтыру ғана емес, сонымен қатар балаларды ұйымшылдыққа, әділдікке, шапшаң ойлауға және батылдыққа үйретеді. Бұл ойындар мектепке дейінгі ұйымдарда, мектептерде және аула алаңдарында кеңінен қолданылады.

1. "Асықату"

"Асықату" – қазақ халқының ежелгі дәстүрлі ойыны.

Бұл ойын баланың қол моторикасын, көзбен мөлшерлеу қабілетін, дәлдікпен ептілікті дамытуға бағытталған. Қазақ халқы асықтық асиетті деп санап, оны ұлттық ойындарда қолданған.

Мақсаты: Баланың қол қимылын, көзбен шамалау қабілетін, дәлдікпен ептілікті дамыту. Балалардың зейінін күшейту, шапшаңдықпен мергендікке үйрету. Балаларды әділдікке, ойын ережелерін сақтауға дағдыландыру.

Қажетті құрал: Асықтармен сақа (шабатынасық).

Ойын барысы: Балалар асықтарды жергетізіп қояды немесе белгілі бір қашықтықта шеңбер сызады. Әр ойыншы кезекпен өз сақасымен асықты атып, оны шеңберден шығаруға тырысады. Дәл тигізіп, асықты шеңберден шығарған бала оны өзіне алады. Кім ең көп асық жинаса, сол жеңімпаз атанады.

Тәрбиелік мәні: Балаларды шапшаңдыққа, төзімділікке және табандылыққа үйретеді. Көзбен мөлшерлеу, дәлдікпен ату дағдыларын дамытады. Командалық қарым-қатынасты күшейтіп, ережелерді сақтауға дағдыландырады.

2. "Арқантарту"

"Арқантарту" – қазақхалқыныңұжымдық, спорттықұлттықойындарыныңбірі. Бұлойынкүшпентөзімділіктісынап, балалардыбірлесіпәрекететуге, ұйымшылдықжәнекомандалықрухтықалыптастыруғабаулиды.

Мақсаты:Балалардыңденекүшіндамыту, төзімділікпенүйлесімділіктіжетілдіру.Командалық жұмысты, өзара қолдау мен бірлік сезімін қалыптастыру.Балаларды әділдікке, тәртіпке және ынтымақтастыққа үйрету.

Қажеттіқұрал:Ұзын, мықтыарқан.

Ойын барысы:Балалар екі командаға бөлінеді.Арқанның орта тұсына белгі қойылады.Командалар арқанның екі ұшынан ұстап, белгіленген сызықты өз жағына қарай өткізуге тырысады.Қай команда қарсыласын өз жағына қарай тартып, белгіленген сызықтан өткізсе, сол команда жеңімпаз болады.

Тәрбиелікмәні:Балалардыұйымшылдыққа, бірлесіпәрекететугеүйретеді.Физикалықкүшпентөзімділіктіарттырады.Жеңіске деген құлшынысты оятып, қарсыласты құрметтеуге баулиды.

3. "Қызқуу"

"Қызқуу" – қазақтыңұлттықатспортыойындарыныңбірі. Бұлойынмерекелікшаралардаұйымдастырылып, қыздарменжігіттердіңептілігін, шапшаңдығынжәнежылдамшешімқабылдауқабілеттерінтексеругебағытталған.

Мақсаты:Балалардыжылдамдыққа, шапшаңойлауғажәнеденекөзғалысынүйлестіругеүйрету.Ұлттықсалт-дәстүрлердінасихаттау.Балалардыңжарысқадегенқызығушылығынарттыру.

Қажеттіқұрал:Жүгіруалаңынемесеарнайыжолақ.

Ойынбарысы:Бірбала "жігіт", екіншісі "қыз" болыптаңдалады.Қыз алға жүгіреді, ал жігіт оны қуып жетуі керек.Егер жігіт қызды қуып жетсе, оны "сүйіп" (жеңіл түртіп) жеңеді. Егерқызбіріншікелсе, жігіттенжеңілгеніүшін "қамшы" (шарттытүрдегіжеңілқолсоғу) алады.

Тәрбиелікмәні:Шапшаңдықпенқимылүйлесімділігіндамыту.Ережелерді сақтау және адал ойын принциптерін қалыптастыру.Жарыскезіндеәділдікпенқұрметсезімінарттыру.

4. "Көкпар"

"Көкпар" – қазақтыңдәстүрлікомандалықойыны. Бұлойынжылдамдықты, күшпенайлакерліктіталапетеді. Қазіргітандакөкпаратүстіндеойналады, алмектепкедейінгіұйымдардаоныңжеңілдетілгеннұсқасықолданылады.

Мақсаты:Командалықрухты, бірлесежұмысестеудағдыларынқалыптастыру.Жылдам ойлау және тез әрекет ету қабілетін дамыту.Төзімділік пен күш-қуатты жетілдіру.

Қажеттіқұрал:Ойынғаарналғанжалаушанемесебелгі.

Ойынбарысы: Балалар екі командаға бөлінеді. Арнайы белгі (доп немесе жалауша) алаңның ортасына қойылады. Командалар белгіленген орынға жетіп, оны бірінші болып қарсылас жаққа алып баруға тырысады. Қай команда белгіленген мақсатқа бірінші жетсе, сол жеңімпаз атанады.

Тәрбиелік мәні: Бірлес әрекет ету, командалық тактика мен көшбасшылық қабілеттерін дамыту. Күш пен жылдамдықты тиімді пайдалану. Жеңіске деген ұмтылысты арттыру және қарсыласқа құрмет көрсету.

5. "Ақсүйек"

"Ақсүйек" – қазақ халқының көңіл көтеруге арналған ойындарының бірі. Бұлайын әдетте кешкі мезгілде, ашық далада ойналады.

Мақсаты: Балалардың ізденімпаздыққа, тапқырлыққа және қырағылыққа үйрету. Қимыл-қозғалысты жетілдіру. Ұлттық дәстүрлерді насихаттау.

Қажетті құрал: Ақсүйек немесе ақ түсті сүйек (немесе басқа кішкентай зат). **Ойынбарысы:** Тәрбиеші ақсүйекті алысырақ жерге лақтырады. Балалар ақсүйекті іздеуге шығады. Кім бірінші тауып алса, сол жеңімпаз болады.

Тәрбиелік мәні: Байқағыштық пен шапшаңдықты дамыту; Ұжымдық қарым-қатынасты нығайту. Табандылық пен мақсатқа жету дағдыларын қалыптастыру.

Қимыл-қозғалыс ұлттық ойындары – балалардың дене және ақыл-ой дамуын қалыптастыруға арналған маңызды құрал. Бұлайындар балалардың күш-жігерге, шапшаңдыққа, адал бәсекелестікке және достық қарым-қатынасқа үйретеді. Олар денсаулықты нығайтып, ұжымдық жұмысқа бейімдейді, сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда кеңінен қолданылуы қажет.

Сөздік және тапқырлық ойындары:

Сөздік және тапқырлық ойындары балалардың тіл байлығын кеңейтіп, дұрыс сөйлеуге, ойын нақты әрі көркем жеткізуге үйретеді. Бұл ойындар қазақ халқының ауыз әдебиетін дәріптеп, балаларды жылдам ойлауға, шешендікке және тапқырлыққа баулиды. Сонымен қатар, бұл ойындар есте сақтау қабілетін дамытып, сөздерді дұрыс қолдану мен тез ойлауға ықпал етеді.

1. "Жұмбақ шешу"

Жұмбақ – қазақ ауыз әдебиетінің маңызды жанры. Бұлайын балалардың ойлау қабілетін дамытып, олардың айналадағы заттар мен құбылыстарды салыстырып, логикалық байланыс орнатуына көмектеседі.

Мақсаты: Баланың логикалық ойлауын дамыту. Сөздік қорын кеңейту. Тапқырлық пен зеректікке баулу.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады. Балалар оны шешуге тырысады. Кім дұрыс және тез жауап берсе, сол жеңімпаз болады. Кейде балалар өздері жұмбақ ойлап тауып, оны басқаларға жасырады.

Мысалдар:

Жазда жерде жатады, күзде аспанда қалықтайды. (Жапырақ)

Күндіз бәрі қашады, түнде аспанға шығады. (Жұлдыз)

Тәрбиелік мәні: Логикалық ойлау қабілетін дамытады. Балаларды қоршаған ортаны тануға үйретеді. Тіл байлығын арттырып, ойды жүйелі жеткізуге көмектеседі.

2. "Жаңылтпашайту"

Жаңылтпаш – қазақ халқының сөйлеу мәдениетін дамытатын ерекше ойын. Жаңылтпаштарды айту арқылы балалардың дикциясы, сөздерді дұрыс айту дағдылары қалыптасады.

Мақсаты: Баланың сөзді дұрыс айтуын қалыптастыру. Есте сақтау және жылдам ойлау қабілеттерін дамыту. Дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықтыру.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға жаңылтпаш береді. Балалар оны қатесіз, жылдам және анық айтуға тырысады. Кім жаңылмай айтса, сол жеңімпаз болады. Кейде балалар өздері жаңылтпаш ойлап тауып, оны айтып береді.

Мысалдар:

Қапшықта бесбұршақ,
Бесбұршақта бесқұмшақ.

Айжан, май жағамын,
Майды қай жағамын?

Тәрбиелік мәні: Балалардың дикциясын жақсартады. Тіл байлығын дамытып, сөздерді анық айтуға үйретеді. Ойлау жылдамдығын арттырады.

3. "Мақалды жалғастыр"

Бұлайын балалардың қазақтың мақал-мәтелдерін үйреніп, олардың мағынасын түсінуіне көмектеседі.

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту. Тез ойлау және дұрыс сөйлеу дағдыларын жетілдіру. Қазақтың ауыз әдебиетін меңгерту.

Ойын барысы: Тәрбиеші мақалдың бірінші бөлігін айтады. Балалар оның жалғасын тауып, дұрыс жауап беруге тырысады. Кім көп мақал немесе тұрақты сөз тіркесін дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Мысалдар:

"Бірлік болмай, ..." (тірлік болмас).

"Тілтас жарады, ..." (тас жармаса, бас жарады).

Тәрбиелік мәні: Балалардың қазақтың ұлттық мұрасына қызығушылығын арттырады. Дұрыс сөйлеуге, ойды нақты жеткізуге үйретеді. Ойлау қабілетін дамытады.

4. "Сөз ойыны: Кім көп біледі?"

Бұлойданбалалардыңсөздікқорындамытуғажәнеолардыңойлауқабілетінарттыруға бағытталған.

Мақсаты:Балалардыңсөздікқорынкеңейту.Тіл байлығын арттыру.Белгілі бір тақырыпқа байланысты ойлау дағдысын дамыту.

Ойын барысы:Тәрбиеші белгілі бір тақырыпты атайды (мысалы, "Ұлттық тағамдар").Балалар кезекпен сол тақырыпқа байланысты сөздер айтады (мысалы, бауырсақ, қымыз, құрт, шұбат).Соңғыболыпсөзтаппайқалғанбалаойыннаншығады.

Тәрбиелікмәні:Балалардыңсөздікқорынарттырады.Жылдам ойлау қабілетін жетілдіреді.Ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын оятады.

5. "Орамалтастамақ"

Бұлойданбалалардыңтапқырлығынарттыруғажәнежылдамойлауғаүйретугеарналған.

Мақсаты:Жылдамойлау, дұрысжауапберужәнесөйлеуқабілетінжетілдіру.Балаларарасындадостыққарым-қатынастынығайту.

Ойынбарысы:Балаларшеңбержасапотырады.Бір бала ортаға шығып, қолындағы орамалды бір баланың алдына қояды.Орамалды алған бала ортаға шығып, жылдам жаңылтпаш, мақал немесе тақпақ айтып беруі керек.Айтаалмаса, ортадағыбалаойынғаайтакіреді.

Тәрбиелікмәні:Баланыңсөздікқорынбайытуғакөмектеседі.Жылдам ойлап, дұрыс сөйлеуге үйретеді.Ұжымдыққарым-қатынастыдамытады.

Сөздікжәнетапқырлықойындары – балалардыңтіліндамытып, сөздікқорынкеңейтугекөмектесетінтиімдікұрал.

Бұлойданбаланыңдұрысәріанықсөйлеуге, жылдамойлануға, шешендіккежәнетапқырлыққаүйретеді. Соныменқатар, ұлттықмәдениеттібойларынасіңіріп, қазақхалқыныңдәстүріменәуызәдебиетінмеңгеругекөмектеседі.

Мектепкедейінгіұйымдарменбастауышсыныптардабұлойданбалалардыңшығармашылыққабілеттеріншыңдауғазорықпалетеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақтыңұлттықойындары – ұрпақтан-ұрпаққажалғасыпкележатқанмәдениетмұра, халықтыңөмірсүрусалтымендүниетанымынбейнелейтінерекшеқұндылық. Бұлойданбалартеуақытөткізудіңғанаемес, сондай-ақбалалардыңжан-жақтыдамуынқамтамасызететінмаңыздыпедагогикалыққұралболыптабылады.

Бұләдістемелікқұралдаұлттықойындардыңбалалардыңтанымдық, қимыл-қозғалыс, шығармашылықжәнеәлеуметтікдағдыларындамытудағырөліжан-жақтықарастырылды. Ойындардыңтәрбиелікмәні,

олардың балалардың ойлау қабілетін арттырудағы, зейінін шоғырландырудағы, қиялындамытудың тиімді жолдары көрсетілді. Сонымен қатар, ұлттық ойындарды мектепке дейінгі ұйымдармен бастауыш сыныптарда қолдану әдістері ұсынылып, оларды оқу-тәрбие үдерісіне енгізудің маңыздылығы айқындалды.

Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындарды ұйымдастырудың негізгі қағидалары, оларды өткізудің әдістері мен жолдары сипатталды.

Ұлттық ойындардың балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкестендіріліп, оқу-тәрбие процесіне жүйелі енгізілуі олардың қызығушылығын арттырып, оқыту нәтижесін жақсартады.

Ойындарды білім беру бағдарламасына енгізудің келесі артықшылықтары бар: Ойын арқылы балалардың оқуға деген қызығушылығы артады. Сабақтар қызықты әрі тиімді өтеді. Балалардың өзін еркін сезінуіне, шығармашылық әлеуетін көрсетуіне мүмкіндік береді. Ұлттық тәрбие мен құндылықтар берік орнығады.

Ұсыныстар:

◆ Ұлттық ойындарды күнделікті оқу-тәрбие үдерісіне енгізу керек.

◆ Тәрбиеші дермен тәрбиешілер балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкестендіріліп, ойындарды дұрыс ойнап, ұйымдастыруы қажет.

◆ Ұлттық ойындарды жаңа заман талаптарына сай түрлендіріп, инновациялық әдістермен үйлестіру керек.

◆ Ата-

аналарда ұлттық ойындарды балаларының бос уақытында ойнату арқылы олардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыруы тиіс.

Ұлттық ойындар – балалардың физикалық, зияткерлік және рухани дамуын қамтамасыз ететін бірегей тәрбие құралы.

Ұлттық құндылықтарды жаңғырту мен насихаттау мақсатында бұлай ойындарды білім беру процесіне жүйелі түрде енгізу – ұрпақ тәрбиесіндегі маңызды бағыттардың бірі.

Осы әдістемелік құрал арқылы тәрбиешілер мен тәрбиешідер ұлттық ойындарды тиімді пайдаланып, балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасай алады.

Ұлттық ойындарды ұрпақ санасына сіңіру арқылы біз олардың ұлттық мәдениетке деген нсүйіспеншілігін арттырып, болашақта саналы, жан-жақты дамыған азаматтардың қалыптасуына ықпал етеміз. Ендеше, қазақтың ұлттық ойындарын жаңғыртып, оларды бала тәрбиесінде тиімді пайдалану – баршамыздың ортақ міндетіміз!

ТҮСІНІК ХАТ

Қазақхалқыныңұлттықойындары –

халқымыздыңғасырларбойықалыптасқанмәдениетмұрасы, ұлттықтәрбиеменруханиқұндылықтардыңқайнаркөзі. Бұлойдандарбалалардыңой-өрісіндамытуға, денеқимылынжетілдіруге, шапшаңдыққа, тапқырлыққа, ептіліккебаулуғажәнеолардыңбойынаұлттықдәстүрлердісіңіругебағытталған.

Ұлттықойындардыңмазмұныхалықтыңтұрмыс-тіршілігімен, табиғатпенүндесеотырып, жасұрпақтыңтәрбиесінеоңәсеретеді. Оларарқылыбалаларептілік, батылдық, алғырлық, тапқырлыққасиеттерінбойынасіңіреді. Соныменқатар, бұлойдандарбалалардыңтанымдық, логикалық, коммуникативтікдағдыларынжетілдіругекөмектеседі.

Осыәдістемелікқұралдамектепкедейінгіұйымдардаұлттықойындардыұйымдастырудыңжәнеөткізудіңтиімдіжолдарыұсынылады. Құралдаұлттықойындардыңтүрлері, олардыңтәрбиелікмәні, балалардыңжасерекшеліктерінесәйкестігіжәнеолардыбілімберужүйесінеенгізудіңәдістемелікнұсқаулықтарықамтылған.

Әдістемелікқұралдыңқұрылымы:

Бұләдістемелікқұралкіріспеден, негізгібөлімдерден, қорытындыданжәнепайдаланылғанәдебиеттертізімінен тұрады.

Кіріспебөліміндеұлттықойындардыңтәрбиелікмәні, олардыңбаланыңжан-жақтыдамуынатигізетінықпалысипатталады.

Негізгібөлімдеұлттықойындардыңтүрлеріменолардыұйымдастыруәдістеріқарастырылады:

Логикалықойындар – балалардыңойлау, естесактауқабілетіндамытуғаарналған.

Қимыл-қозғалысойындары – балалардыңфизикалықбелсенділігінарттырады, шапшаңдыққа, төзімділікке, икемділіккебаулиды.

Шығармашылықойындар – балалардыңқиялын, тілдікдағдыларынжәнеэстетикалықталғамындамытады.

Коммуникативтікойындар – топтыққарым-қатынаспендостық, ұйымшылдықсезімдерінқалыптастырады.

Қорытынды бөлімде ұлттық ойындарды күнделікті тәрбие жұмысына енгізудің маңыздылығы және оны қолдану бойынша ұсыныстар берілген.

Әдістемелік құралдың практикалық маңыздылығы:

Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілерімен бастауыш сынып тәрбиешідері үшін ұлттық ойындарды оқу-

тәрбие үдерісіне енгізуге арналған нұсқаулық қызметін атқарады.

Ол тәрбиешілерге балалардың жас ерекшеліктерін сәйкес ойындарды таңдап,

оларды тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Сондай-ақ, ата-

аналарға баланың бос уақытын пайдалы өткізуге бағыт-бағдар береді.

Күтілетін нәтиже:

- ✓ Балалардың ұлттық ойындарға қызығушылығы артады.
- ✓ Танымдық, қимыл-қозғалыс, коммуникативтік дағдылары дамиды.
- ✓ Балалардың ұлттық құндылықтарға деген құрметі қалыптасады.
- ✓ Ұлттық ойындарды қолдану арқылы тәрбие жұмысының сапасы артады.

Бұл әдістемелік құрал қазақтың ұлттық ойындарын тәрбие мен білім беруде тиімді қолдану арқылы баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды құрал болып табылады.

Ұлттық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы біз жас ұрпақтың бойында ұлттық сана-сезімді, отан сүйгіштік қасиетті қалыптастыра аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. **Ахметов, Қ.** (2002). *Қазақтың ұлттық ойындары*. Алматы: Рауан.

2. **Базарбаева, З.** (2015).

Қазақ халық педагогикасындағы ойын элементтері және олардың тәрбиелік мәні. Алматы: Білім.

3. **Жұмабаева, С.** (2018). *Ұлттық тәрбие мен ұлттық ойындар*. Астана: Фолиант.

4. **Қасымов, Ш.** (1991).

Қазақтың дәстүрлі ойындары және олардың бала тәрбиесіндегі рөлі. Алматы: Санат.

5. **Мұқанов, М.** (1985). *Ойын және бала психологиясы*. Алматы: Мектеп.

6. **Нұрғазы, А.** (2020).

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды қолдану әдістемесі. Нұр-Сұлтан: Қазақ университеті.

7. **Сағындықов, Е.** (1991). *Қазақтың ұлттық ойындары*. Алматы: Рауан.

8. **Тұрғынбаев, Б.** (2012).

Бастауыш сыныптарда ұлттық ойындарды қолдану жолдары. Алматы: Білім баспасы.

9. **Ыбырай Алтынсарин** (1973). *Таңдамалы шығармалар*. Алматы: Мектеп.

10. **Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі** (2018).

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты. Нұр-Сұлтан: ҚР БҒМ.

11. **Қазақэнциклопедиясы** (2004). *Қазақтыңұлттықойындары* (1-том). Алматы: Қазақэнциклопедиясы.
12. **Жарықбаев, Қ., &Қалиев, С.** (2003). *Қазақтыңұлттықойындары – тәрбиеқұралыретінде*. Алматы: Ана тілі.
13. **Қазақтыңсалт-дәстүрлеріменәдет-ғұрыптары** (2011). Алматы: Атамұра.
14. **Балабекова, Г.** (2016). *Мектепкедейінгібалалардыңтанымдыққабілеттеріндамытудағыұлттықойындардың рөлі*. Астана: Қазақ университеті.
15. **Халид, Қ.** (2019). *Ұлттықойындарарқылыбалалардыңзияткерлікдамуы*. Алматы: Назарбаев Университеті.